

Remissvar | 2020-10-20

Gemensamt ansvar - en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning

Svar från Södertälje kommun

(U 2020/03826/GV)

Utbildningskontoret

Lena Henlöv

Stab

08-523 022 02

lena.henlov@sodertalje.se

**Södertälje
kommun**

Innehållsförteckning

1.	Inledning	4
2.	Betänkandets förslag gymnasieskolan	4
2.1	Förslag att tillämpas från och med 2024.....	4
2.1.1	Utbudet av utbildning ska beslutas med hänsyn till elevernas efterfrågan och behoven på arbetsmarknaden	4
2.1.2	Skolverket ska utarbeta regionala underlag till stöd för huvudmännens planering av utbudet5	
2.1.3	Kommuner ska samverka om planering och dimensionering på regional nivå	5
2.1.4	Huvudmän i gymnasieskolan ska ingå i gemensamma antagningsorganisationer	6
2.1.5	Regionala branschråd införs	6
2.1.6	Huvudmän ska ge saklig information till blivande elever	7
2.1.7	Ett kompensatoriskt schablonbelopp ska stärka förutsättningarna för kompensatoriska åtgärder i gymnasieskolan.	7
2.1.8	Huvudmän ska arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning.....	7
2.1.9	Skolinspektionens prövning av enskilda huvudmän	8
2.1.10	Interkommunal ersättning och bidrag till enskilda huvudmän ska bestämmas på samma grunder	8
2.1.11	CSN ska ha ansvaret för ekonomiskt stöd till inackorderingsbidrag.....	9
2.1.12	Skolverket ska följa upp elevernas sysselsättning efter gymnasiesärskolan och utarbeta underlag för planering och dimensionering	9
2.2	Förslag att tillämpas från och med 2026.....	9
2.2.1	Statens inflytande över utbudet ska öka	9
2.2.2	Ramarna ska ange antalet platser som ska erbjudas inom varje samverkansområde ...	10
2.2.3	De regionala ramarna ska gälla för både offentliga och enskilda huvudmän.	10
2.2.4	Om ramarna förändras, ska sådana förändringar gälla för samtliga huvudmän	10
3.	Förslag Komvux	11
3.1	Förslag att gälla från och med 2022	11
3.1.1	Samverkande kommuner ska bilda samverkansområde.....	11
3.1.2	Personer hemmahörande i ett samverkansområde ska fritt kunna söka utbildning som erbjuds inom ett samverkansområde.	11
3.1.3	Skolverkets fördelning av statsbidrag ska ta hänsyn till hur utbudet i tillgodoser behoven arbetsmarknaden	11
3.1.4	Skolverket ska föra regionala dialoger med huvudmännen för komvux som särskild utbildning	12
3.1.5	Skolverket ska utarbeta regionala underlag till stöd för huvudmännens planering av utbudet12	
3.2	Förslag som ska träda i kraft från och med 2025	12
3.2.1	Inledning.....	12
3.2.2	Utbudet av yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå ska breddas och tillgången ska öka genom att förändring av statsbidraget.....	12
3.2.3	Möjlighet för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att fastställa nationella sammanhållna yrkesutbildningar	13
3.2.4	Kommunerna ska träffa samverkansavtal med minst två andra kommuner i fråga om komvux på gymnasial nivå	14
3.2.5	Skolverket får i uppdrag att besluta om regionala ramar för utbudet i komvux på gymnasial nivå.....	14

3.2.6	Skolverket ges i uppdrag att utforma ramarnas detaljer och hur de ska följas upp.....	14
3.2.7	Skolverket ska kunna ange vilka yrkesutbildningar som ska erbjudas i komvux på gymnasial nivå inom ett samverkansområde	15
3.2.8	Skolverket ska besluta om riksrekrytering för specifika sammanhållna yrkesutbildningar av nationellt intresse.....	15
3.2.9	Kommunernas erbjudande om sammanhållna yrkesutbildning ska minst uppfylla den regionala ram som beslutas	15
3.2.10	Sammanhållna yrkesutbildningar och enstaka yrkesinriktade kurser ska fritt kunna sökas inom hela samverkansområdet	16
3.2.11	Om platserna på en sammanhållna yrkesutbildning i komvux inte räcker ska den sökande erbjudas plats på en annan sammanhållna yrkesutbildning.....	16
3.2.12	Det ska finnas regionala branschråd för yrkesinriktad utbildning i komvux på gymnasial nivå	17
3.2.13	En sammanhållna yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande	17
3.2.14	Det ska vara möjligt att ansöka om statsbidrag för ersättning till arbetsplatsen vid lärlingsutbildning.....	17
3.2.15	Statsbidrag för ersättning för stödjande insatser vid kombinationsutbildningar som integrerar språkstöd	18
4.	Behov av fortsatt utredning	18
4.1	Gymnasieskolan.....	18
4.2	Komvux	19

1. Inledning

Södertälje kommun har fått betänkandet SOU 2020:33 "Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning".

Utredningens uppdrag har varit att föreslå en regionalt baserad modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Det ingick även att se över ansvarsfördelningen mellan staten, kommunerna och andra aktörer när det gäller planering och dimensionering. Syftet är att trygga den regionala och nationella kompetensförsörjningen, effektivisera resursutnyttjandet och förbättra tillgången till ett allsidigt brett utbud av utbildningar av hög kvalitet. I uppdraget har också ingått att föreslå en finansieringsmodell för gymnasieskolan, som i högre grad tar hänsyn till skolors varierande förutsättningar att bedriva en likvärdig utbildning.

I följande avsnitt redogörs sammanfattat för utredningens förslag och utbildningskontorets synpunkter och kommentarer till förslagen.

2. Betänkandets förslag gymnasieskolan

2.1 Förslag att tillämpas från och med 2024

Sammanfattningsvis föreslår betänkandet följande att börja tillämpa på utbildning som påbörjas 2024.

2.1.1 Utbudet av utbildning ska beslutas med hänsyn till elevernas efterfrågan och behoven på arbetsmarknaden

Betänkandets förslag

Utbudet av utbildning i gymnasieskolan ska beslutas med hänsyn till elevernas efterfrågan och behov och behoven på arbetsmarknaden.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret instämmer i att grundtanken för gymnasieskolans utbud bör vara en avvägning av elevernas efterfrågan och arbetsmarknadens behov.

Utbildningskontoret ställer sig dock frågande om det räcker att ändra storleken på utbudet så att det bättre speglar arbetsmarknadens behov. Det vore mer ändamålsenligt att se över möjliga åtgärder för att öka elevernas intresse för yrkesprogram där ett stort behov av arbetskraft finns.

Ska kommunerna ta ett ansvar för att säkra utbildningsplatser för arbetsmarknadens behov av arbetskraft, måste det också finnas ett tydligt incitament för att ta den ekonomiska risken att driva yrkesutbildningar med höga kostnader.

2.1.2 Skolverket ska utarbeta regionala underlag till stöd för huvudmännens planering av utbudet

Betänkandets förslag

Skolverket ska utarbeta regionala underlag till stöd för huvudmännens planering av utbudet.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret ser positivt på möjligheten att få ett stöd för den regionala planeringen av utbudet. Kontoret ser dock inte att utredningen är tydlig med hur de ser på begreppet regionalt? Avser regionalt en region eller är det ett samverkansområde.

2.1.3 Kommuner ska samverka om planering och dimensionering på regional nivå

Betänkandets förslag

Kommuner ska samverka om planering och dimensionering på regional nivå.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret ser att för att faktiskt kunna diskutera möjligheterna för en konkret regional samverkan behöver begreppet "regional" definieras. Och ur vilket perspektiv ska begreppet ses, elevens tillgång till ett brett skol- och programutbud eller arbetsmarknadens behov? Vilken tyngd ska respektive intresseområde få?

Södertälje kommun har, när det gäller gymnasieskolan, ett samverkansavtal med samtliga kommuner i Stockholms län. Samverkan avser i första hand en möjlighet för eleven att få tillgång till ett brett urval av skolor och utbildningar att söka på lika villkor. Däremot är inslaget av samverkan kring planering och dimensionering av utbudet begränsat. Kontoret ser stora svårigheter med en faktisk och konkret samverkan kring planering och dimensionering av programutbud med det stora antalet berörda huvudmän. I samverkansområdet ingår 26 kommuner och över hundra fristående gymnasieskolor.

Av utredningen framgår att kommunerna själva väljer hur samverkansområdet ska utformas. I en så komplex region som Stockholm ser utbildningskontoret en svårighet att skapa ändamålsenliga samverkansområden då förutsättningarna för respektive kommun skiljer sig markant. Utifrån det påföljande förslaget som föreslås träda ikraft 2026 om att Skolverket ska ange antalet platser som ska erbjudas inom varje samverkansområde av de nationella programmen och av introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion, som är utformat för en grupp elever (2.2.2) ser vi ytterligare utmaningar. Politiker från olika block är i majoritet i olika kommuner, vilket också kan variera över tid. Dessutom finns ett stort antal fristående aktörer som bedriver verksamhet utifrån olika utgångspunkter. Vi bedömer att det är oklart på vilket sätt huvudmännen inom samverkansområdet ska lösa lokalisering av de program och utbildningsplatser som Skolverket uppdrar åt samverkansområdet att hantera. Att organisera en sådan samverkan med det stora antalet kommuner samt över hundra fristående gymnasieskolor, skulle kräva en tydlig samverkansstruktur samt en tydlighet kring vem som har mandat att besluta i de frågor som inte kan lösas ut i dialogform. Kontoret ser inte att utredningens förslag ger möjlighet till en sådan struktur.

Utredningen slår också fast att elevernas möjlighet till att fritt söka fristående gymnasieskolor i och utanför den samverkande regionen ska vara kvar. I region Stockholm är utbudet av fristående gymnasieskolor stort och pendlingsmöjligheterna för eleverna stora. Vid slutantagning höstterminen 2020 var 46 % eller drygt 12 500 elever antagna till fristående gymnasieskolor. Det kommer i förlängningen innebära att ett samverkansområde med ansvar att planera och dimensionera ett programutbud har stora svårigheter att beräkna elevantalet i området. Eftersom de fristående skolorna inom och utanför samverkansområdet kan anta elever oavsett från vilket samverkansområde eleverna kommer. Således vilka elever ska ett samverkansområde planera och dimensionera verksamheten för, och vilka elever ska Skolverket ange ramarna för inom ett samverkansområde i Stockholmsregionen?

Utbildningskontoret ser stora svårigheter att genomföra utredningens förslag i praktiken i Stockholmsregionen.

2.1.4 Huvudmän i gymnasieskolan ska ingå i gemensamma antagningsorganisationer

Betänkandets förslag

Huvudmän i gymnasieskolan ska ingå i gemensamma antagningsorganisationer, men även fortsättningsvis ska varje huvudman själv besluta om antagningen.

Utbildningskontorets synpunkter

Stockholms län har i sin samverkan en gemensam antagningsorganisation. Elever söker också fritt och på lika villkor inom samverkansområdet Stockholms län. Södertälje kommun instämmer i att en samverkan förutsätter en gemensam antagning.

2.1.5 Regionala branschråd införs

Betänkandets förslag

Regionala branschråd införs i syfte att stärka arbetsmarknadsanknytningen.

Utbildningskontorets synpunkter

Att införa regionala branschråd i syfte att stärka en regional samverkan och stärka den övergripande kompetensen för planering och dimensionering i gymnasieskolan (och vuxenutbildningen) är positivt. Men för att faktiskt utveckla kvaliteten och öka attraktiviteten i utbildningarna, framförallt inom områden där det finns ett stort behov av arbetskraft, krävs en mer nära konkret och troligen lokal samverkan än representativa regionala branschråd.

2.1.6 Huvudmän ska ge saklig information till blivande elever

Betänkandets förslag

Huvudmän ska ge saklig information till blivande elever om arbetsmarknadsutfall och övergång till högre utbildning efter de program som erbjuds i gymnasieskolan.

Utbildningskontorets synpunkter

Inga synpunkter utan instämmer i att detta vore önskvärt.

2.1.7 Ett kompensatoriskt schablonbelopp ska stärka förutsättningarna för kompensatoriska åtgärder i gymnasieskolan.

Betänkandets förslag

Ett kompensatoriskt schablonbelopp som utgår ifrån elevernas meritvärde i grundskolan ska läggas till eller dras bort från den interkommunala ersättningen respektive grundbeloppet till enskilda huvudmän i syfte att stärka förutsättningarna för kompensatoriska åtgärder i gymnasieskolan.

Utbildningskontorets synpunkter

Kontoret ställer sig positiv till att det ska finnas ett kompensatoriskt belopp för att stärka förutsättningarna för kompensatoriska åtgärder i gymnasieskolan. Kontoret ställer sig dock frågande till hur utredningens förslag till kompensatoriskt belopp står i förhållande till 2 kap. 8 b § skollagen om kommuners resursfördelning. Kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Kommunerna behöver större frihet att kompensera skolor än de föreslagna 5 000 kronorna. I samverkansavtalet Stockholms län finns redan ett kompensatoriskt schablonbelopp som tillägg till den gemensamma prislistan för nationella program.

2.1.8 Huvudmän ska arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning

Betänkandets förslag

För att minska segregationen i gymnasieskolan ska huvudmän arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter.

Utbildningskontorets synpunkter

Att bostadssegregationen är en bidragande orsak till skolsegregation är fastlagt. Därför har Stockholmsregionen sedan flera år tillbaka valt att använda betyg som urvalsgrund till nationella program på gymnasieskolorna. Detta möjliggör att en elev kan gå i en skola i ett annat område eller kommun än där man bor. Det befintliga samverkansavtalet och den gemensamma gymnasierregionen i Stockholm medför att eleverna på nationella program i Stockholms län är rörliga och reser över kommungränserna för att komma till sin gymnasieskola. Det gäller i hög grad gymnasieelever boende i Södertälje kommun.

Ett fritt val leder till en ökad konkurrens där betyg blir utslagsgivande. Med en hög konkurrens om platserna på attraktiva skolor sker en uppdelning, där vissa skolor har elever med de högsta

grundskolebetygen och vissa skolor där merparten av eleverna precis uppnådde gränsen till behörighet. Utredningen har inte fångat upp denna utveckling eller har några konkreta förslag på hur en allsidig social sammansättning ska uppnås. Eftersom denna utveckling är ett faktum blir det än mer viktigt att differentiera gymnasieskolans ersättningssystem utifrån elevernas förutsättningar och då i hög grad grundskolebetyg.

2.1.9 Skolinspektionens prövning av enskilda huvudmän

Betänkandets förslag

När det gäller enskilda huvudmän ska Skolinspektionen vid prövning av ansökningar om nya godkännanden ta hänsyn till elevers efterfrågan och behov samt arbetsmarknadens behov. Skolinspektionen ska även beakta resursutnyttjandet i området som godkännandet avser.

Utbildningskontorets synpunkter

Kontoret instämmer i förslaget. Redan i dagsläget prövar Skolinspektionen ansökningarna från fristående skolor utifrån om det skulle kunna innebära negativa ekonomiska och verksamhetsmässiga följder för kommunernas förutsättningar att driva gymnasieverksamhet. Detta tydliggör dock prövningen ytterligare.

2.1.10 Interkommunal ersättning och bidrag till enskilda huvudmän ska bestämmas på samma grunder

Betänkandets förslag

För att lika villkor, så långt som möjligt, ska gälla mellan enskilda och kommunala huvudmän behöver interkommunal ersättning och bidrag till enskilda huvudmän för gymnasieskola i högre grad bestämmas på samma grunder. Därför föreslås att även interkommunal ersättning ska baseras på budget. Kommunerna ska inom samverkansområden fortfarande kunna komma överens om gemensamma prislistor.

Utbildningskontorets synpunkter

I stockholmsregionen finns en gemensam prislista för samtliga kommuner som omfattar både de kommunala och fristående gymnasieskolorna. Det innebär att förslaget inte skulle påverka regionens förutsättningar. Utbildningskontoret ser dock en risk att de ekonomiska förutsättningarna förändras med en ökad styrning av dimensioneringen av programutbudet från Skolverket. Om huvudmän, utifrån arbetsmarknadens behov, ska tillhandahålla program som inte i tillräcklig utsträckning efterfrågas av eleverna, blir det ett ekonomiskt åtagande. I det läget kan inte ersättning till fristående skolor baseras på kommunernas budgeterade kostnad.

2.1.11 CSN ska ha ansvaret för ekonomiskt stöd till inackorderingsbidrag

Betänkandets förslag

CSN ska ha det samlade ansvaret för ekonomiskt stöd till inackorderingsbidrag för elever. Stödet bör benämnas Studiebidrag till egen boende.

Utbildningskontorets synpunkter

Kontoret har inga synpunkter på förslaget.

2.1.12 Skolverket ska följa upp elevernas sysselsättning efter gymnasiesärskolan och utarbeta underlag för planering och dimensionering

Betänkandets förslag

Skolverket ska få i uppdrag att regelbundet följa upp elevernas sysselsättning efter gymnasiesärskolan. Skolverket ska stödja huvudmän för gymnasiesärskolan genom att utarbeta underlag för planering och dimensionering av utbudet av utbildning.

Utbildningskontorets synpunkter

Kontoret ser positivt på förslaget.

2.2 Förslag att tillämpas från och med 2026

I förslaget presenteras vidare ett andra steg som föreslås gälla för utbildning som påbörjas hösten 2026:

2.2.1 Statens inflytande över utbudet ska öka

Betänkandets förslag

Statens inflytande över utbudet ska öka genom att Skolverket föreslås få i uppdrag att, efter dialog med huvudmännen, besluta om regionala ramar för utbudet. Ramarna ska beslutas utifrån en bedömning av elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov, regionalt och nationellt. Skolverket ska ges i uppdrag att utforma ramarnas detaljer och hur de ska följas upp.

Utbildningskontorets synpunkter

Förslaget är en mer långtgående reglering av Skolverkets befogenheter, och en begränsning av kommunernas eget beslutsfattande. Kontoret ser i sig att modellen har fördelar och att det är positivt att modellen även skulle omfatta de fristående huvudmännen i samverkansområdet. Kontoret ser dock stora svårigheter att tillämpa detta inom det nuvarande samverkansavtalet i Stockholms län. Att organisera en sådan samverkan med det stora antalet kommuner samt över hundra fristående gymnasieskolor, skulle kräva en tydlig samverkansstruktur samt en tydlighet kring vem som har mandat att besluta i de frågor som inte kan lösas ut i dialogform. Se vidare avsnitt 2.1.3.

2.2.2 Ramarna ska ange antalet platser som ska erbjudas inom varje samverkansområde

Betänkandets förslag

I gymnasieskolan ska ramarna ange antalet platser som ska erbjudas inom varje samverkansområde av de nationella programmen och av introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion, som är utformat för en grupp elever.

Utbildningskontorets synpunkter

Se synpunkter under avsnitt 2.1.3.

2.2.3 De regionala ramarna ska gälla för både offentliga och enskilda huvudmän.

Betänkandets förslag

De regionala ramarna för utbudet som Skolverket beslutar ska i gymnasieskolan gälla för både offentliga och enskilda huvudmän.

Utbildningskontorets synpunkter

Se synpunkter under avsnitt 2.1.3.

2.2.4 Om ramarna förändras, ska sådana förändringar gälla för samtliga huvudmän

Betänkandets förslag

Om ramarna förändras, t ex på grund av demografiska förändringar eller att på grund av att behoven på arbetsmarknaden förändras, ska sådana förändringar gälla för samtliga huvudmän. Förändringarna i ramarna ska fördelas proportionellt mellan huvudmän i förhållande till det befintliga antalet utbildningsplatser om det inte finns särskilda skäl.

Utbildningskontorets synpunkter

Se synpunkter under avsnitt 2.1.3. Kontoret vill också lyfta svårigheten att förändringar i ramarna ska fördelas proportionellt mellan huvudmännen. Det krävs ett visst elevunderlag för att bedriva en gymnasieskola med de programersättningar som utbetalas. Mest kännbart är det att driva yrkesprogrammen. Många skolor är relativt små med få elever per program och årskurs. Det finns således ett begränsat ekonomiskt utrymme att minska platsantalet hos många huvudmän, både fristående och kommunala. Om Skolverket minskar ramen för antalet utbildningsplatser kommer det i många fall innebära ett behov av att en eller flera skolor avvecklar ett program, för att andra ska kunna behålla ett tillräckligt elevunderlag. En avveckling av program är ekonomiskt kännbart. Motsvarande kan gälla vid en utökning. Det är inte ekonomiskt genomförbart att öka med ett fåtal platser vid flera skolor utan för att vara resurseffektiv behöver en skola öka motsvarande en klass. Kontoret ser svårigheter i hur ett samverkansområde ska kunna komma överens om förändringar när Skolverkets ramarna förändras.

3. Förslag Komvux

3.1 Förslag att gälla från och med 2022

Det första steget i betänkandets förslag ska gälla från och med 2022. Syftet med förslagen är öka individers möjlighet att delta i yrkesutbildning och att bredda utbildningsutbudet.

3.1.1 Samverkande kommuner ska bilda samverkansområde

Betänkandets förslag

De kommuner som samverkan om sådan yrkesutbildning som statsbidrag lämnas för ska träffa ett samverkansavtal och bilda ett samverkansområde.

Utbildningskontorets synpunkter

Södertälje kommun ingår i ett samverkansområde med Botkyrka, Huddinge, Salem och Nykvarns kommuner. Kontoret ser att samverkan är nödvändig för att skapa förutsättningar för ett tillräckligt kursutbud som samtidigt är resurseffektivt.

3.1.2 Personer hemmahörande i ett samverkansområde ska fritt kunna söka utbildning som erbjuds inom ett samverkansområde.

Betänkandets förslag

Personer hemmahörande i ett samverkansområde ska fritt kunna söka till sådan utbildning som statsbidrag lämnas för och som erbjuds inom ett samverkansområde. Den kommun som anordnar utbildningen ska ta emot en behörig sökande från en annan kommun i samverkansområdet om ansökan avser en sådan utbildning som statsbidrag lämnas för.

Utbildningskontorets synpunkter

Inom Södertäljes nuvarande samverkan med närliggande kommuner har vi en gemensam auktorisation av utbildningsanordnare som i stor utsträckning innebär likvärdig utbildning oavsett kommun. Vi ser positivt på förslaget.

3.1.3 Skolverkets fördelning av statsbidrag ska ta hänsyn till hur utbudet i tillgodoser behoven arbetsmarknaden

Betänkandets förslag

Skolverket ska vid fördelning av statsbidrag ta hänsyn till hur utbudet i de samverkande kommunerna tillgodoser behoven på hela arbetsmarknaden i de samverkande kommunerna.

Utbildningskontorets synpunkter

Det finns en risk att en ökad statlig styrning av den kommunala vuxenutbildningens dimensionering av gymnasiala yrkesutbildningar leder till tomma utbildningsplatser om det inte finns en efterfrågan av utbildningen från medborgarna. Erfarenheter från vuxenutbildningen är att trots att det finns stor efterfrågan på utbildad arbetskraft inom vissa yrken och att insatser vidtas för att informera sökande om möjligheterna till arbete så svårt att få de sökande att ändra det traditionella sökmönstret.

En ökad styrning kan innebära att samverkansområden/kommuner förbinder sig att anordna utbildningar som inte efterfrågas av de sökande kommunmedborgarna. Det bör vara tydligt att en statlig styrning av dimensionering av utbildningar också får en statlig finansiering även om det saknas sökande till dessa.

3.1.4 Skolverket ska föra regionala dialoger med huvudmännen för komvux som särskild utbildning

Betänkandets förslag

Skolverket ska få i uppdrag att föra regionala dialoger med huvudmännen för komvux som särskild utbildning i fråga om yrkesinriktad utbildning, i syfte att stimulera erfarenhetsutbyte och, där så är lämpligt, även utarbeta stöd för planering av sådan utbildning.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret ser positivt på att huvudmännen inom komvux för särskild utbildning få stöd i utvecklandet av yrkesinriktade utbildningar.

3.1.5 Skolverket ska utarbeta regionala underlag till stöd för huvudmännens planering av utbudet

Betänkandets förslag

Skolverket ska utarbeta regionala underlag till stöd för huvudmännens planering av utbudet.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret ser positivt på att få stöd med kvalitativt bra regionala underlag för planering av samverkansområdets utbud. Södertäljes vuxenutbildning har en samverkan med närliggande kommuner där styrgruppen arbetar med planering, samordning, dimensionering samt uppföljning av kursutbudet.

3.2 Förslag som ska träda i kraft från och med 2025

3.2.1 Inledning

Det andra steget i betänkandets förslag avser att i större omfattning bredda och utbudet av yrkesutbildning i komvux, öka tillgången till yrkesutbildning samt förbättra kompetensförsörjning i arbetslivet.

3.2.2 Utbudet av yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå ska breddas och tillgången ska öka genom att förändring av statsbidraget

Betänkandets förslag

Utbudet av yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå ska breddas och tillgången ska öka. Kommunerna kommer permanent att kompenseras ekonomiskt för statens ökade ambitioner via

det generella statsbidraget. Samtidigt avvecklas motsvarande delar av det riktade statsbidraget för regionalt yrkesvux.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret vill framhålla att utbudet av utbildning i Stockholmsregionen är stort. Med en ökad samordning kring planering och dimensionering skulle även utbudet kunna bli mer resurseffektivt. En förändring i statsbidraget där kommunerna permanent kompenseras för vuxenutbildning på gymnasial nivå i det generella statsbidraget skulle, med rätt förutsättningar, vara en fördel. Det skulle innebära en mer långsiktig och uthållig planering av utbildningsutbudet. Att bygga upp nya utbildningar innebär en investeringskostnad. Med nuvarande osäkerhet i medelstillsättning genom ett riktat statsbidrag per elev som går en utbildning, kombinerat med kommunernas snäva ekonomiska förutsättningar, finns en tveksamhet att bygga upp och anordna utbildningar. T ex inom områden där det är få sökande elever men där behoven av arbetskraft är stora.

Utbildningskontoret vill dock även framhålla risker med förändringen. En risk är att kommunerna i det generella statsbidraget inte kompenseras i tillräcklig utsträckning i förhållande till kraven på gymnasial utbildning i form av ramar från Skolverket. En annan risk är ett minskat utbud av gymnasial utbildning om förändringen inte kombineras med en ändamålsenlig och tydlig styrning av dimensionering. Med kommunernas generellt snäva ekonomiska förutsättningar och behov av prioritering mellan verksamheter finns en risk att ett generellt statsbidrag inte kommer att finansiera vuxenutbildningens behov i tillräcklig omfattning.

Det framhålls även i betänkandet att en ökad tillgång på gymnasial yrkesutbildning skulle minska kostnader för t ex försörjningsstöd. Erfarenheterna från Södertälje är att målgruppen för gymnasiala yrkesutbildningar i stor utsträckning inte finns inom gruppen som har försörjningsstöd. Det finns andra faktorer som gör att dessa befinner sig i en långtidsarbetslöshet eller inskrivna i olika kommunala aktivitetsåtgärder. Om Arbetsförmedlingen använder utbildningsplikten så kommer det initialt sannolikt att leda till en ökning av elever inom svenska för invandrare och grundvux och inte inom yrkesutbildningar.

3.2.3 Möjlighet för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att fastställa nationella sammanhållna yrkesutbildningar

Betänkandets förslag

I skollagen definieras att sammanhållna yrkesutbildning är en kombination av nationella kurser i komvux på gymnasial nivå som är relevant för ett yrkesområde. Det ska vara möjligt för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att fastställa nationella sammanhållna yrkesutbildningar.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret ser positivt på nationellt styrda kurspaket. Det är för närvarande svårt att hantera interkommunala antagningar och ersättningar mellan huvudmän (alternativt samverkansområden) om utbildningar inte är likvärdiga. Det leder i vissa fall till att individer går utbildningar som inte omfattar de kurser och moment som branscherna kräver, vilket minskar möjligheten till arbete trots genomförd utbildning.

3.2.4 Kommunerna ska träffa samverkansavtal med minst två andra kommuner i fråga om komvux på gymnasial nivå

Betänkandets förslag

Kommunerna ska träffa samverkansavtal med minst två andra kommuner i fråga om komvux på gymnasial nivå. Samverkansavtalet ska avse planering, dimensionering och erbjudande av sammanhållen yrkesutbildning och enstaka yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret ser positivt på förslaget. Inom Södertäljes nuvarande samverkan med närliggande kommuner sker ett gemensamt arbete med planering och dimensionering samt uppföljning av gymnasial utbildning.

3.2.5 Skolverket får i uppdrag att besluta om regionala ramar för utbudet i komvux på gymnasial nivå

Betänkandets förslag

Statens inflytande över utbudet ska öka genom att Skolverket föreslås få i uppdrag att efter dialog med huvudmännen, besluta om regionala ramar för utbudet i komvux på gymnasial nivå. Ramarna ska ange inom vilka yrkesområden som sammanhållen yrkesutbildning ska erbjudas ett eller flera kalenderår. Vid behov ska ramarna även ange om ett yrkesområde behöver öka eller minska i omfattning.

Utbildningskontorets synpunkter

I grunden ser utbildningskontoret positivt på samverkan inom vuxenutbildningen för att kunna tillhandahålla ett brett utbud av utbildningar med ett gott resursutnyttjande. Vid en övergång till ett mer generellt statsbidrag för yrkesutbildning är viktigt att styrningen av omfattningen av utbildningen är i förhållande till den ekonomiska kompensationen. I annat fall finns risk för att kvaliteten i utbildningarna försämras. Se också avsnitt 3.2.2.

Utbildningskontoret ser också en risk för en ökad administration, både hos Skolverket och i kommunerna, för att klara den ökade samverkan och dess administrationen kring framtagande och uppföljning av statistiska underlag m m.

3.2.6 Skolverket ges i uppdrag att utforma ramarnas detaljer och hur de ska följas upp.

Betänkandets förslag

Ramarna ska göras utifrån en bedömning av elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov, regionalt och nationellt. Skolverket ges i uppdrag att utforma ramarnas detaljer och hur de ska följas upp.

Utbildningskontorets synpunkter

Se föregående avsnitt 3.2.5.

3.2.7 Skolverket ska kunna ange vilka yrkesutbildningar som ska erbjudas i komvux på gymnasial nivå inom ett samverkansområde

Betänkandets förslag

Skolverket ska, vid behov, mer detaljerat kunna ange vilka nationellt fastställda sammanhållna yrkesutbildningar som ska erbjudas i komvux på gymnasial nivå inom ett samverkansområde.

Utbildningskontorets synpunkter

Det finns en risk att en ökad statlig styrning av den kommunala vuxenutbildningens dimensionering av gymnasiala yrkesutbildningar leder till tomma utbildningsplatser om det inte finns en efterfrågan av utbildningen från medborgarna. Erfarenheter från vuxenutbildningen är, att trots att det finns stor efterfrågan på utbildad arbetskraft inom vissa yrken och att insatser vidtas för att informera sökande om möjligheterna till arbete, så är det svårt att få de sökande att ändra traditionella sökmönster.

En ökad styrning kan innebära att samverkansområden/kommuner förbinder sig att anordna utbildningar som inte efterfrågas av de sökande kommunmedborgarna. Det bör vara tydligt att en statlig styrning av dimensionering av utbildningar också får en statlig finansiering även om det saknas sökande till dessa.

3.2.8 Skolverket ska besluta om riksrekrytering för specifika sammanhållna yrkesutbildningar av nationellt intresse

Betänkandets förslag

Det ska också vara möjligt för Skolverket att i samband med ramarna besluta om riksrekrytering för specifika sammanhållna yrkesutbildningar av nationellt intresse.

Utbildningskontorets synpunkter

Vid ett statligt beslut om att samverkansområden/kommuner förbinder sig att anordna riksrekryterande utbildningar måste säkerställas att utbildningen också får en statlig finansiering även om det saknas sökande till utbildningen.

3.2.9 Kommunernas erbjudande om sammanhållna yrkesutbildning ska minst uppfylla den regionala ram som beslutas

Betänkandets förslag

Kommunernas erbjudande om sammanhållna yrkesutbildning ska minst uppfylla den regionala ram som beslutas. För en kommun som ingår i ett samverkansområde, ska kommunens erbjudande omfatta hela utbudet i samverkansområdet av sådan utbildning.

Utbildningskontorets synpunkter

Det finns en risk att en ökad statlig styrning av den kommunala vuxenutbildningens dimensionering av gymnasiala yrkesutbildningar leder till tomma utbildningsplatser om det inte finns en efterfrågan av utbildningen från medborgarna. Vår erfarenhet är, att trots att det finns stor efterfrågan på utbildad arbetskraft inom vissa yrken och att insatser vidtas för att informera sökande om möjligheterna till arbete, så är det svårt att få de sökande till vissa utbildningar.

En ökad styrning kan innebära att samverkansområden/kommuner förbinder sig att anordna utbildningar som inte efterfrågas av de sökande kommunmedborgarna. Det bör vara tydligt att en statlig styrning av dimensionering av utbildningar också får en statlig finansiering även om det saknas sökande till dessa.

3.2.10 Sammanhållna yrkesutbildningar och enstaka yrkesinriktade kurser ska fritt kunna sökas inom hela samverkansområdet

Betänkandets förslag

Sammanhållna yrkesutbildningar och enstaka yrkesinriktade kurser i komvux på gymnasial nivå ska fritt kunna sökas inom hela samverkansområdet. Elevens hemkommun ska åta sig att svara för kostnaderna för sådana utbildningar som erbjuds inom samverkansområdet.

Utbildningskontorets synpunkter

Inom Södertäljes nuvarande samverkan med närliggande kommuner har vi ett gemensamt utbud av utbildningar som i stor utsträckning innebär likvärdig möjlighet att fritt söka yrkesutbildningar.

3.2.11 Om platserna på en sammanhållen yrkesutbildning i komvux inte räcker ska den sökande erbjudas plats på en annan sammanhållen yrkesutbildning

Betänkandets förslag

Om platserna på en sammanhållen yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå inte räcker till alla sökande ska hemkommunen erbjuda den sökande plats på en annan sammanhållen yrkesutbildning, en så kalla alternativplats. En behörig sökande ska endast erbjudas en alternativplats om syftet med att delta i utbildningen är att stärka sin ställning i arbetslivet.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret ser stora svårigheter att genomföra förslaget. Elevflödet är mycket stort inom vuxenutbildningen. Huvudmannen ansvarar för antagningsarbetet och hanterar ett mycket stort antal ansökningar per år. Det finns mellan 3-5 kursstarter per år beroende på utbildning. Det är korta ledtider mellan ansökan till utbildning, antagning och att utbildningen startar. Att hantera alternativplatser skulle kräva en omfattande handläggning av individuella ärenden för huvudmannen. Det skulle också medföra stora svårigheter för enskilda utbildningsanordnare att hantera sena ansökningar/antagningar då de har avtal med ett flertal kommuner.

Utbildningskontorets bedömning är också att den sökande hellre väntar till nästa ansökningsperiod eller själva väljer en annan utbildning än att bli erbjuden en utbildning de inte sökt.

3.2.12 Det ska finnas regionala branschråd för yrkesinriktad utbildning i komvux på gymnasial nivå

Betänkandets förslag

Det ska finnas regionala branschråd för yrkesinriktad utbildning i komvux på gymnasial nivå, som kommunen ska ansvara för.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret bedömer att det skulle vara en fördel för branschernas företrädare med regionala branschråd. De skulle på så sätt få färre forum att delta i jämfört med idag. Vi ser för närvarande att det är svårt att få representanter från branscherna att delta i samverkan. Kontoret ser även att det finns ett behov av regionala branschråd för planering och dimensionering av utbildningarna.

Däremot ser utbildningskontoret även ett stort behov av en mer konkret och därmed mer lokal samverkan med branscherna/arbetsmarknaden för att utveckla utbildningarnas kvalitet och attraktivitet, som t ex tillgång till arbetsplatsförlagd utbildning, yrkeskompetens, marknadsföring av yrkesutbildningar m m.

3.2.13 En sammanhållen yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande

Betänkandets förslag

En sammanhållen yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande. Regeringen ges möjlighet att besluta om omfattningen.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret instämmer i förslaget. Kontoret ser dock att det finns svårigheter i att anordna det arbetsplatsförlagda lärandet, framförallt att säkra tillräckligt många praktikplatser med tillräcklig kvalitet.

3.2.14 Det ska vara möjligt att ansöka om statsbidrag för ersättning till arbetsplatsen vid lärlingsutbildning

Betänkandets förslag

Det ska fortsatt vara möjligt att ansöka om statsbidrag för ersättning till arbetsplatsen och ersättning för kostnader för handledarutbildning vid lärlingsutbildning inom komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret har inga synpunkter på förslaget. Lärlingsutbildning förekommer i liten utsträckning men är i vissa fall ett ändamålsenligt alternativ.

3.2.15 Statsbidrag för ersättning för stödjande insatser vid kombinationsutbildningar som integrerar språkstöd

Betänkandets förslag

Det ska fortsatt vara möjligt att ansöka om statsbidrag för ersättning för stödjande insatser vid kombinationsutbildningar i komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå som integrerar språkstöd i syfte att ge eleverna ökade möjligheter att nå målen för utbildningen.

Utbildningskontorets synpunkter

Utbildningskontoret vill i detta sammanhang framhålla att det saknas empiriska data som visar effekten av att låta elever som läser svenska för invandrare att ta del av gymnasial yrkesutbildning parallellt med språkundervisningen.

Vår erfarenhet är att arbetsmarknaden i de flesta fall förväntar sig minst en gymnasial nivå av svenska efter genomgången utbildning. Det kan inte uppnås av en elev som läser en kombination av svenska för invandrare och yrkesutbildning. Våra erfarenheter är också att det är stora svårigheter för yrkeslärare att fokusera på undervisningen av yrkeskunskaperna i en kombinationsutbildning. Eleverna kan sällan ta del av den gymnasiala yrkeslitteraturen.

Utbildningskontoret ser att kombinationsutbildningar möjligen är en väg att gå för ett fåtal yrkesutbildningar. För yrkesutbildningar där språk och kommunikation är viktiga verktyg, t ex inom barn- och fritid samt vård och omsorg, är kombinationsutbildningar inte ändamålsenliga. I Södertälje är erfarenheten istället att det ofta brister i språkkunskapen även hos behöriga sökande till dessa yrkesutbildningar. Alla sökande till yrkesutbildningar inom vård- och omsorg samt barn- och fritid genomför i Södertälje ett språkstest vid ansökan. De som brister i språkkunskaperna erbjuds en orienteringskurs i svenska. Dessa orienteringskurser bedrivs av yrkeslärare och svenskalärare som har specialpedagogisk handledning från elevhälsan. Kursen har som syfte att:

- Medverka till väl underbyggda beslut om studie- eller yrkesval.
- Ge ökade studietekniska färdigheter.
- Vara en introduktion till kurser inom olika kunskapsområden.
- Ge stöd i form av yrkessvenska.

Vårt språkstest ger lärarna inom orienteringskursen ett underlag att planera innehållet utifrån individuella behov. Detta har visat sig ge goda resultat för eleverna i form av att en större andel klarar en yrkesexamen. Det ger också bättre förutsättningar för lärare på yrkesutbildningarna att bedriva en kvalitativ undervisning.

4. Behov av fortsatt utredning

4.1 Gymnasieskolan

I utredningen anges två områden inom gymnasieskolan som har ett fortsatt behov av utredning, vilka är följande:

- Utformning av utbildningar så att de bättre avspeglar elevernas intresse på kort sikt och deras intresse och behov på längre sikt.
- Hur kan det bli lättare för en elev att under utbildningen växla från ett högskoleförberedande program till ett yrkesprogram?

Utbildningskontoret anser att programmens utformning och innehåll sannolikt har betydelse för elevernas efterfrågan på programmen. Kontoret ser också behovet av att kunna byta program utan att behöva börja om sin gymnasieutbildning som helhet. Mot den bakgrunden ser kontoret att punkterna ovan är väsentliga och kan påverka planeringen och dimensioneringen av programutbudet.

4.2 Komvux

För följande två punkter anges inom Komvux behov av fortsatt utredning.

- Ska samverkande kommuner ha gemensam antagning?
- Ska bestämmelserna i lagen om behörighet, mottagande och antagning i komvux i högre grad harmoniera med utredningens förslag om kommunernas skyldighet att erbjuda sammanhållna yrkesutbildningar?

Utbildningskontoret instämmer i att punkterna behöver utredas. En diskussion om möjlighet till en gemensam antagning m m finns redan inom vuxenutbildningen i Södertälje och samverkande närliggande kommuner.